

"חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו"

חיים כהן

ויאמר ה' אל אהרן: לך לקראת משה המדברה. וילך ויפגשו בהר האלקים
וישק לו (שמות ד, כז).

בפסוק זה מתוארת הפגישה ההיסטורית בין שני אחים, שלא ראו אחד את השני עשרות בשנים. ישנה פגישה, ישנה נשיקה, ובזה תם החלק האחוותי והרגשני של המפגש. ומיד נסובה פגישה משפחתית זו לפגישת עבודה: יוגד משה לאהרן את כל דברי ה' אשר שלחו, ואת כל האתת אשר ציהו. חז"ל במדרש (שמ"ר ה, י) מבקשים ללמוד מפגישה ומנשיקה זו לימוד גדול, לימוד שהוא נכון תמיד ובמיוחד נכון לימינו אנו.
וכה הם דבריהם:

הדא הוא דכתיב: 'חסד ואמת נפגשו, צדק ושלוש נשקו'. חסד זה אהרן שנאמר: יולליו אמר תומך ואורך לאיש חסידך'. ואמת זה משה, שנאמר: לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא' - הו' חסד ואמת נפגשו. צדק זה משה, שנאמר 'צדקת ה' עשה, ומשפטיו עם ישראל. ושלוש זה אהרן, שנאמר: 'בשלוש ובמישור הלך איתי.

אהרן מצויין במדרש בתור איש החסד והשלוש, לעומתו משה מצויין בתור איש האמת והצדק.
החסד והשלוש מבטאים את כל מה שהפוך לאמת וצדק.

הנה, בשעה שבא הקב"ה לברוא את אדם הראשון, מספרים חז"ל במדרש, נעשו מלאכי השרת כתים וחרבות חבורות, מהם אומרים: יִבְרָא, ומהם אומרים אל יִבְרָא. חסד אומר: יברא שהוא גומל חסדים, אמת אומרת: אל יברא שכולו שקרים. מה עשה הקב"ה? נטל אמת והשליכה לארץ. (ב"ר ח, ה).

אהרן ומשה, חרף אחוותם ואהבתם זה לזה, שונים בתכלית השינוי זה מזה. משה היה אומר: יקב הדין את ההר! - כך היא דרכה של אמת, אבל אהרן - אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחברו (סנהדרין ו, ב).

בשעה שעם ישראל חוטא בחטא העגל, תגובת משה על הנעשה - ייחר אף משה וישלך מידיו את הלחת וישבר אתם תחת ההר" (שמות לב, יט) - כיאה למידת האמת. לעומת זאת, תגובת אהרן, "אל יחר אף אדוני..." (שם, כב) - החסד יכול "להסתדר" אפילו עם עשית עגל.

השוני והניגוד בין שני האחים מוצא את ביטויו לא רק בחייהם אלא אף במותם. על מיתת אהרן נאמר: "ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" (במדבר כ, כט), ואילו על מיתת משה נאמר: "ויבכו בני ישראל את משה" (דברים לד, ח). למשה לא בכו אלא האנשים, מפני שהוציא הדין לאמתו, והיה מוכיחם בדברים. לאהרן בכו האנשים והנשים, מפני שלא אמר מימיו לאיש 'סרחת!', ולאישה: 'סרחת!'. ולא עוד אלא שאהרן היה רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה, ובין איש לאשתו. אם נכונים דברינו, הרי שהמסקנה הבאה היא כמעט בלתי נמנעת, למשה ולאהרן אסור להנהיג את עם ישראל ביחד! ובלשונו: רוטאציה - כן, ממשלת אחדות - לא.

אך לא זוהי מסקנת יודע תעלומות, חוקר כליות ולב, אלא ז'אנכי אהיה עם פך ועם פיהו, והוריתי אתכם את אשר תעשו" (שמות ד, טו). החסד זקוק לאמת באותה מידה שהאמת זקוקה לחסד. אדרבה, עם ישראל לא יגאל ממצרים אם משה ואהרן יבקשו להפרד זה מזה. כשאהרן ישאר לבד עם עם ישראל ומשה יעלה אל ההר - גם אם זה על מנת לקבל את התורה - יוצר העגל, לעומת זאת כשהם יפגשו ויתנשקו - תיווצר גאולת ישראל.

אמנם, כדאי לזכור, הנהגה מיוחלת זו של "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו" תתאפשר אך ורק כשכל אחד מהמנהיגים ידע את תפקידו בהנהגה יודבר הוא לך אל העם, והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים". (שם, ט"ז)